

INTERWENCJA PRAWNA NA RZECZ DZIECKA KRZYWDZONEGO

Informator dla profesjonalistów

FUNDACJA
DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Autorki:

Paulina Maśłowska,
Justyna Podlewska

Redakcja i korekta:

Agnieszka Kowalczyk

Opracowanie graficzne:

Norbert Grzelka

Materiał powstał w ramach projektu „Wymiar Sprawiedliwości Przyjazny Dziecku” realizowanego z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach funduszy EOG.

SPIS TREŚCI

	Wstęp	4
01	Krzywdzenie dzieci	6
02	Interwencja jako proces prowadzący do zmiany	8
03	Ścieżki interwencji prawnej	12
	Ścieżka karna	13
	Ścieżka cywilna/rodzinna	20
	Wszczęcie procedury Niebieskiej Karty	22
04	Podstawy prawne interwencji	24
05	Pamiętaj!	26
	Wzór wniosku o wgląd w sytuację dziecka/rodziny	28
	Wzór zawiadomienia o podejrzeniu popętnienia przestępstwa	30

WSTĘP

Zapewnienie dzieciom ochrony przed krzywdzeniem to podstawowy i najważniejszy obowiązek wszystkich osób pracujących z dziećmi i młodzieżą. Spełnienie tego obowiązku jest możliwe pod warunkiem, że wiedzą one, jak rozpoznać, że dziecko doświadcza krzywdzenia oraz jak postępować w takiej sytuacji.

Identyfikowanie krzywdzenia dziecka i interweniowanie w takiej sytuacji jest trudne nie tylko dla pokrzywdzonych, ale także dla osób zgłaszających ten fakt. Pamiętajmy jednak, że brak działania może skutkować pozostawieniem dziecka w szkodliwej sytuacji, narażać je na długotrwałe szkody psychiczne i fizyczne oraz negatywnie wpływać na jego dobrostan i funkcjonowanie w przyszłości.

Przepisy prawa oferują nam różne możliwości działania (ścieżki interwencji) w sytuacji krzywdzenia dzieci. Celem tego poradnika jest dostarczenie wiedzy, jak prowadzić interwencję prawną zgodnie z dobrem i potrzebami dziecka i jakimi dysponujemy narzędziami. Autorki poradnika korzystały z doświadczenia zawodowego profesjonalistów, na co dzień stykających się z takimi sytuacjami, by pomóc wszystkim, którzy chcą mądrze i skutecznie reagować na krzywdzenie dzieci.

Interwencja to nie tylko zmiana. To proces, czasem trwający długo i powodujący zniechęcanie i frustrację osób w nim uczestniczących, również profesjonalistów podejmujących interwencję. Oczekujemy natychmiastowych i pozytywnych efektów, ale tak się nie dzieje. Aby obniżyć poziom frustracji, ważne jest aby wiedzieć, co wydarzy się po podjęciu interwencji prawnej, jak działają poszczególne organy, w jakiej będziemy roli i do jakiego stopnia możemy być zaangażowani w postępowanie. Będziemy mogli podzielić się tą wiedzą z podopiecznymi oraz sami z niej korzystać, planując długofalowy proces pomocy dziecku.

Mamy nadzieję, że nasza publikacja okaże się praktycznym, efektywnym a także wspierającym źródłem informacji.

Jest ona przeznaczona do użytku dla profesjonalistów, których praca wiąże się z kontaktem z dziećmi, a także pracowników i wolontariuszy organizacji świadczących usługi na rzecz dzieci.

01

KRZYWDZENIE DZIECI

Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że krzywdzeniem jest każde zamierzone i niezamierzone działanie lub zaniechanie działania jednostki, instytucji lub społeczeństwa jako całości i każdy rezultat takiego działania lub bezczynności, które naruszają równe prawa i swobody dzieci i/lub zakłócają ich optymalny rozwój.

Wyróżnia się cztery podstawowe formy krzywdzenia. Warto poznać ich definicje.

- 1 Przemoc fizyczna** wobec dziecka to przemoc, w wyniku której dziecko doznaje faktycznej fizycznej krzywdy lub jest nią potencjalnie zagrożone. Krzywda ta następuje w wyniku działania bądź zaniechania działania ze strony rodzica lub innej osoby odpowiedzialnej za dziecko lub ze strony osoby, której dziecko ufa bądź która ma nad nim władzę. Przemoc fizyczna wobec dziecka może być czynnością powtarzalną lub jednorazową. To bicie, szarpanie, popychanie, rzucanie przedmiotami. Jej zauważalne symptomy to ślady palców i przedmiotów na ciele dziecka, okrągłe punktowe poparzenia, spiralne złamania, rękawiczkowe/skarpetkowe oparzenia, siniaki w nietypowych miejsca ciała dziecka, siniaki okularowe.

2 Przemoc psychiczna wobec dziecka to przewlekła, нефизyczna, szkodliwa interakcja pomiędzy dzieckiem a opiekunem, obejmująca zarówno działania, jak i zaniechania. Zaliczamy do niej m.in.: niedostępność emocjonalną, zaniedbywanie emocjonalne, relację z dzieckiem opartą na wrogości, obwinianiu, oczernianiu, odrzucaniu, nieodpowiednie rozwojowo lub niekonsekwentne interakcje z dzieckiem, niedostrzeżenie lub nieuznawanie indywidualności dziecka i granic psychicznych pomiędzy rodzicem a dzieckiem.

3 Wykorzystywanie seksualne dziecka to włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody, i/lub na którą nie jest odpowiednio dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób, i/lub która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi między dzieckiem a dorosłym lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy.

4 Zaniedbywanie dziecka to chroniczne lub incydentalne niezaspokajanie jego podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych i/lub nierespektowanie jego podstawowych praw, powodujące zaburzenia jego zdrowia i/lub trudności w rozwoju. Do zaniedbywania dochodzi w relacji dziecka z osobą, która jest zobowiązana do opieki, wychowania, troski i ochrony dziecka.

02

INTERWENCJA JAKO PROCES PROWADZĄCY DO ZMIANY

Główną odpowiedzialność za dobrostan i ochronę swoich dzieci ponoszą rodzice i opiekunowie. Czasami jednak mogą oni potrzebować wsparcia i pomocy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich ze strony instytucji lub organizacji. Wiele dzieci można uchronić przed krzywdzeniem i zaspokoić ich nierealizowane potrzeby dzięki wsparciu społecznemu, zdrowotnemu, edukacyjnemu.

W niektórych przypadkach potrzebna jest nie tylko pomoc, ale także reakcja prawna, aby zatrzymać przemoc i uchronić dzieci przed dalszym krzywdzeniem. Wtedy osoby pracujące z dziećmi stają przed koniecznością podjęcia interwencji prawnej na rzecz dziecka krzywdzonego.

Interwencja jest procesem, który ma doprowadzić do zmiany sytuacji dziecka.

W tak szczególnym obszarze, jakim jest praca z dziećmi, przepisy prawa oferują różne narzędzia (ścieżki interwencji), w zależności od tego, z jakim rodzajem krzywdzenia mamy do czynienia.

Dowiadując się o jakiegokolwiek formie krzywdzenia dziecka, bierzemy na siebie część odpowiedzialności związanej z jego sytuacją, dobrostanem i bezpieczeństwem. **W obliczu takiego wyzwania mamy jeden podstawowy cel, do którego dążymy – zatrzymanie krzywdzenia.**

Cel ten możemy osiągnąć na różne sposoby, nie każdy przypadek krzywdzenia wymaga oddziaływań prawnych. Jednak interwencja zawsze wiąże się z reakcją, którą będzie nasze – profesjonalisty pracującego z dzieckiem – działanie.

Bez reakcji/działania nie zatrzymamy krzywdzenia a sytuacja dziecka nie ulegnie poprawie.

Czym jest interwencja prawna na rzecz dziecka krzywdzonego?

Interwencja prawna to powiadomienie organów o krzywdzeniu dziecka. Zakłada podejmowanie działań zgodnie z najlepszym interesem dziecka i współpracę służb zaangażowanych w ochronę dziecka krzywdzonego. Podstawowym celem interwencji prawnej jest zatrzymanie krzywdzenia i zapewnienie bezpieczeństwa dziecku poprzez szybką i skuteczną reakcję. Przepisy prawa podpowiadają nam jedynie ramowe schematy postępowania interwencyjnego – a sytuacja każdego dziecka jest inna. Podejmując interwencję, musimy wziąć pod uwagę indywidualne okoliczności każdego przypadku i konieczność dostosowania się do jego specyfiki.

Interwencja prawna może być realizowana w ramach trzech ścieżek: karnej, cywilnej oraz procedury Niebieskiej Karty.

Kim jestem w procesie i co mogę zrobić?

Interwencja to proces prowadzący do zmiany. Z racji pełnionej roli zawodowej możemy z różną intensywnością towarzyszyć dziecku w procesie zatrzymania krzywdzenia i zmiany jego sytuacji. Nasz udział może być różny, ale podejmując interwencję, zawsze jesteśmy częścią zmiany. Dlatego planując interwencję, warto zastanowić się, jaki mamy w niej udział? Co możemy zrobić dla dziecka? Na jakie działania pozwala nam nasza rola zawodowa? Jak blisko dziecka jesteśmy? Jaki mamy dostęp do informacji o dziecku? Jaki mamy wpływ na jego sytuację?

Punktem wyjścia każdej skutecznej interwencji powinna być rzetelna diagnoza sytuacji, polegająca na uzyskaniu jak najpełniejszych odpowiedzi na następujące pytania:

kto krzywdzi dziecko?	co się wydarzyło?	dla czego mnie to niepokoi?
jakie są formy krzywdzenia?	gdzie i kiedy ma miejsce krzywdzenie?	od jak dawna trwa krzywdzenie?
jak często dochodzi do krzywdzenia?	jak intensywne jest krzywdzenie?	jak krzywdzenie wpływa na dziecko?
co wiem o dziecku – jakie potrzeby ma dziecko?	jak dziecko funkcjonuje w sytuacji krzywdzenia?	czy ktoś jeszcze wie o krzywdzeniu?
czy były już podejmowane próby pomocy dziecku? Jaki przyniosły efekt?	czy w środowisku rodzinnym jest osoba dorosła wspierająca dziecko?	jak ja mogę pomóc dziecku?
kto jeszcze może pomóc dziecku – jakie instytucje mogą zaangażować?		

Udzielenie odpowiedzi na te pytania pozwala przejść do kolejnego etapu planowania interwencji, czyli ustalenia jej celów. Określając cele interwencji, warto odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

jakiej zmiany oczekuję od interwencji?

czy ta zmiana jest realna?

co musi się wydarzyć, żeby cel został osiągnięty?

Na każdym etapie analizy sytuacji konieczne jest badanie bezpieczeństwa dziecka. Jeśli w danym momencie bezpośrednio zagrożone jest życie lub zdrowie dziecka, nasze działanie musi skupić się na bezpośredniej ochronie dziecka i zakładać działania mające na celu natychmiastowe wyjęcie dziecka z rodziny.

Bariery w podejmowaniu interwencji

W naszej pracy pojawią się różnego rodzaju trudności związane z podjęciem interwencji:

brak pewności co do swoich podejrzeń	obawa przed reakcją rodziców	brak wiary w skuteczność interwencji
obawa przed dodatkowym angażowaniem się w procedury prawne	trudności organizacyjne wewnątrz placówki	brak czasu
obawa, że na skutek interwencji dziecko trafi do placówki opiekuńczo-wychowawczej	strach przed zemstą ze strony osoby, która dopuściła się krzywdzenia wobec dziecka	brak wiedzy na temat tego, jak przeprowadzić interwencję
obawa przed pomyłką	brak wsparcia w swojej instytucji w przeprowadzeniu interwencji	wcześniejsze doświadczenia związane z nieskuteczną lub mało skuteczną interwencją
chęć upewnienia się, czy informacje, które przekazało Ci dziecko, są prawdziwe	zbyt duże obciążenie rodzajem informacji, jakie przekazało ci dziecko, lub jego oczekiwaniami	

Te obawy, wszystkie lub niektóre, będą obecne przy każdej interwencji. Ważne, aby zdawać sobie z nich sprawę i przeanalizować, z czego wynikają oraz w jakim stopniu są w danej sytuacji zasadne.

Pamiętajmy, że jedyną możliwością zatrzymania krzywdzenia jest działanie/reakcja. Bez podjęcia działania nie ma szans na zmianę sytuacji dziecka. Nawet jeżeli istnieje jakieś ryzyko związane z interwencją, to należy je podjąć.

03

ŚCIEŻKI INTERWENCJI PRAWNEJ

Przepisy prawa dają nam możliwość skorzystania z trzech ścieżek interwencji, w zależności od tego, jaki status prawny ma krzywdzenie, którego doświadcza dziecko.

Krzywdzenie dziecka może mieć w zależności od formy różny status prawny:

przestępstwa na szkodę
dziecka

zagrożenie dobra
dziecka

przemoc w rodzinie

Status prawny formy krzywdzenia będzie wyznaczał ścieżkę (rodzaj) interwencji, z której możemy skorzystać.

	Interwencja cywilna	Interwencja karna	Niebieska Karta
Przesłanki	zagrożenie dobra dziecka	podejrzenia popełnienia przestępstwa	przemoc domowa
Właściwy organ/podmiot	sąd rodziny	policja/prokuratura → sąd karny	Zespół Interdyscyplinarny
Stosowane przepisy	kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks postępowania cywilnego	kodeks karny, kodeks postępowania karnego	Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
Forma interwencji	wniosek o wgląd w sytuację rodziny	zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	wypełnienie formularza NK-A

Ścieżka karna

Interwencję karną należy podjąć w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka. Przestępstwa popełnione na szkodę małoletnich to takie zachowania sprawcy, które bezpośrednio naruszają lub zagrażają dobru prawnemu konkretnego dziecka (osoby poniżej 18 r.ż.).

Z praktyki działań organizacji i instytucji działających na rzecz ochrony dziecka najczęściej wynika, że w kontekście przestępczości na szkodę małoletnich występują przestępstwa:

- przeciwko wolności seksualnej i obyczajności: zgwałcenie, wykorzystywanie seksualne, prezentowanie pornografii, zmuszanie do prostytucji,
- przeciwko rodzinie i opiece: znęcanie się, porzucenie, uprowadzenie,
- przeciwko wolności: groźba karalna, nękanie, naruszenie intymności seksualnej,
- przeciwko życiu i zdrowiu: ciężki uszczerbek na zdrowiu pobicie,
- przeciwko czci i nietykalności cielesnej: zniewaga, zniesławienie.

Zawiadomić o podejrzeniu popełnienia przestępstwa można na dwa sposoby:

1

osobiście, zgłaszając taki fakt w komisariacie policji (w jednostce prokuratury) właściwym wg miejsca popełnienia przestępstwa; z ustnego przyjęcia zawiadomienia powinien zostać sporządzony protokół, a zawiadamiający powinien otrzymać potwierdzenie złożenia zawiadomienia

2

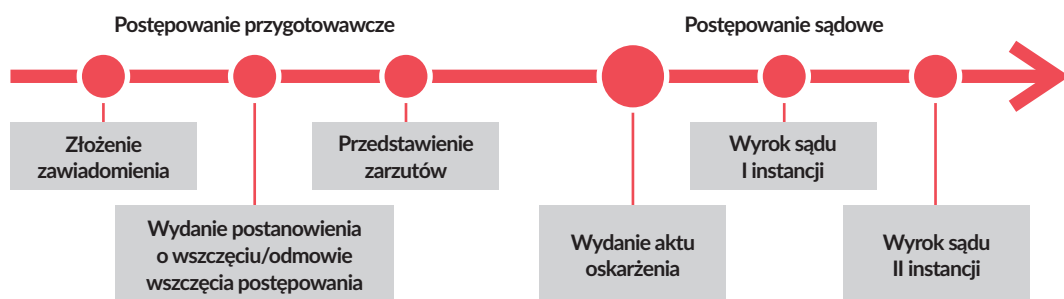
pisemnie, wysyłając odpowiednie pismo do właściwej jednostki policji lub właściwej wg miejsca zaistnienia przestępstwa jednostki prokuratury

Rolą organów prowadzących postępowanie karne jest zabezpieczenie śladów przestępstwa i zebranie materiału dowodowego. Policja (prokuratura) jest odpowiedzialna za zabezpieczenie wszystkich śladów i dowodów przestępstwa. Organy mogą przesłuchiwać pokrzywdzonych i świadków, przeprowadzać oględziny, zabezpieczać dowody rzeczowe, zasięgać opinii biegłych. Jest to pierwszy etap postępowania karnego tzw. postępowanie przygotowawcze. Ten etap kończy się decyzją o zakończeniu postępowania

nia przygotowawczego i skierowaniu do sądu aktu oskarżenia. Po sporządzeniu aktu oskarżenia sprawa trafia do sądu (wydział karny), gdzie zaczyna się drugi etap postępowania tzw. postępowanie sądowe.

Etapy postępowania karnego

Poszczególne etapy prezentujemy na osi czasu.

Złożenie zawiadomienia

Postępowanie karne rozpoczyna się od złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, czyli przekazania organom ścigania informacji pozwalających na zbadanie sprawy. Złożenie zawiadomienia jest wolne od opłat. Podczas składania zawiadomienia (w formie ustnej lub pisemnej) warto dostarczyć wszystkie informacje i dowody (notatki służbowe, zdjęcia, rysunki), jakimi dysponujemy. Zwiększa to szanse na wszczęcie postępowania. Właściwą do prowadzenia postępowania przygotowawczego jest jednostka prokuratury (policji), na terenie, której zostało popełnione przestępstwo. W sytuacji gdy nie mamy wiedzy o tym, gdzie doszło do popełnienia przestępstwa, zawiadomienie można złożyć w dowolnej jednostce policji lub prokuratury. **Organy nie mogą odmówić przyjęcia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.**

Wydanie postanowienia o wszczęciu/odmowie wszczęcia postępowania

Po złożeniu zawiadomienia organ prowadzący postępowanie przeprowadza tzw. wstępną ocenę czynu opisanego w zawiadomieniu pod kątem przeszkód uniemożliwiających prowadzenie postępowania (np. przedawnienie karalności, śmierć oskarżonego, znikoma społeczna szkodliwość czynu, brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa). Może okazać się, że złożone zawiadomienie nie zawiera wystarczających informacji, które są niezbędne do tego, aby podjąć decyzję o wszczęciu postępowania. Gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że do popełnienia przestępstwa mogło dojść, organ ścigania wydaje postanowienie o wszczęciu postępowania. Przed wydaniem postanowienia organy mogą przeprowadzić czynności sprawdzające, np. przesłuchać zawiadamiającego.

Przedstawienie zarzutów

Na każdym etapie postępowania przygotowawczego policja/prokuratura może zbierać dowody, czyli przesłuchiwać świadków, żądać wydania dokumentów, przeprowadzać oględziny, zabezpieczać dowody rzeczowe. Jeżeli zebrane w toku postępowania dowody uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się tę osobę. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów określony jest czas, miejsce i okoliczności popełnienia przestępstwa. **Od momentu przedstawienia zarzutów wobec podejrzanego można stosować środki zapobiegawcze, np. dozór policji połączony z zakazem kontaktu z pokrzywdzonym, zakazem zbliżania się, nakazem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.**

Wydanie aktu oskarżenia

Akt oskarżenia wydaje prokurator i razem z aktami postępowania przesyła go do sądu. Poprzez wydanie aktu oskarżenia prokurator stwierdza, że zgromadził wystarczająco dużo dowodów aby potwierdzić, że do przestępstwa doszło, i domaga się on od sądu wydania orzeczenia o winie i karze lub środkach karnych: zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją i opieką nad dziećmi, zakaz przebywania w określonych środowiskach, miejscach, kontaktowania się i zbliżania się do pokrzywdzonego dziecka wobec oskarżonego.

Wyrok sądu I instancji

Podstawowym obowiązkiem sądu jest ustalenie okoliczności sprawy, co odbywa się w drodze rozprawy, podczas której po jednej stronie oskarżyciel, a po drugiej oskarżony, który może mieć obrońcę, przedstawiają argumenty za skazaniem lub przeciw. Sąd musi bezpośrednio zapoznać się z każdym dowodem zgromadzonym na etapie postępowania przygotowawczego przez prokuraturę lub policję. Oznacza to, że jeżeli ktoś składał zeznania na etapie postępowania przygotowawczego, to zostanie wezwany raz jeszcze na przesłuchania przed sądem. Rozprawa kończy się wydaniem wyroku. Oznacza to, że tylko sąd karny stwierdza, czy ktoś popełnił dane przestępstwo czy nie. Złożenie zawiadomienia nie sprawia, że zawiadamiający wskazuje sprawcę, to tylko informacja o możliwym dokonaniu przestępstwa i działanie na rzecz dziecka. Cała odpowiedzialność za wyjaśnienie sprawy i skazanie sprawy spoczywa na organach państwa.

Wyrok sądu II instancji

W postępowaniu karnym zostały przewidziane środki prawne, które pozwalają na próbę zmiany zapadłej w procesie decyzji. Każda ze stron niezadowolona z wydanego rozstrzygnięcia może złożyć apelację. Po wniesieniu apelacji wyrok poddawany jest kontroli sądu II instancji.

Zasady przygotowywania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa powinno zawierać:

- wskazanie osoby/instytucji zawiadamiającej wraz z adresem korespondencyjnym i numerem telefonu,
- wskazanie osoby pokrzywdzonej,
- jeśli to możliwe – podanie czasu i miejsca popełnienia czynu,
- możliwie dokładny i zwięzły opis zdarzenia,
- podanie ewentualnych świadków,
- informacje o posiadanych dowodach, w szczególności gdy istnieje ryzyko ich utraty lub zniszczenia,
- jeśli to możliwe – wskazanie sprawcy przestępstwa lub osoby podejrzewanej o jego popełnienie,
- pismo powinno być opatrzone datą i podpisane przez osobę uprawnioną do reprezentowania organizacji/instytucji/placówki.

Ważne jest, aby podawać dane, w tym adresowe, organizacji/institucji/ placówki zawiadamiającej, nie prywatne.

Wskazanie osoby podejrzewanej nie jest naruszeniem prawa: zniestawieniem, zniewagą czy też naruszeniem dóbr osobistych. Zawiadamiając o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka, działamy na podstawie obowiązujących przepisów zobowiązujących do interwencji i nie grozi za to odpowiedzialność prawna.

Zapoznaj się z dołączonym wzorem zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Uprawnienia zawiadamiającego w postępowaniu karnym

Jeśli instytucja lub organizacja złożyła zawiadomienie o przestępstwie, ma określone uprawnienia w postępowaniu, które się będzie toczyło.

1

Prawo do uzyskania informacji o wszczęciu albo odmowie wszczęcia postępowania.

Po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie policja (prokuratura) powinna wydać postanowienie o wszczęciu bądź o odmowie wszczęcia śledztwa.

2

Możliwość złożenia zażalenia na bezczynność organów.

Jeżeli osoba lub instytucja, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, nie zostanie w ciągu 6 tygodni powiadomiona o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa, może wnieść zażalenie do prokuratora nadzrędnego albo organu powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie.

3

Możliwość złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania.

Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przysługuje zażalenie. Oznacza to, że zawiadamiający ma prawo kwestionować decyzję wydaną przez organy ścigania w przypadku odmowy wszczęcia postępowania. Zażalenie wnosi się do sądu za pośrednictwem prokuratury. Przed złożeniem zażalenia warto skorzystać z konsultacji prawnej np. kontaktując się z 800100100 – telefonem dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci.

Prawa i obowiązki świadka

Najprawdopodobniej zdarzy się tak, że po podjęciu interwencji zostaniesz wezwana/y na przesłuchanie w charakterze świadka. Świadek to osoba posiadająca informacje mogące mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, która została wezwana przez organ w celu przeprowadzania dowodu z jej zeznań. Konieczność udziału w przesłuchaniu dla większości osób jest nowym i stresującym doświadczeniem.

Jeżeli zostaniesz wezwany/wezwana w charakterze świadka, masz obowiązek stawić się i złożyć zeznania. O tym, gdzie i kiedy masz się stawić, dowiesz się z wezwania.

Przedstawiciele niektórych zawodów zobowiązani są do zachowania tajemnicy zawodowej (np. psycholog, pielęgniarka). Jeżeli obowiązuje Cię tajemnica zawodowa, pamiętaj, żeby przed przystąpieniem do składania zeznań wnieść o zwolnienie z tajemnicy zawodowej. Na etapie postępowania przygotowawczego robi to prokurator w pisemnym postanowieniu, które masz prawo otrzymać przed zeznaniami, a na etapie sądowym – sąd.

Przed rozpoczęciem przesłuchania zostaniesz pouczony/pouczone o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy. W postępowaniu przygotowawczym potwierdzasz fakt pouczenia, podpisując stosowne oświadczenie.

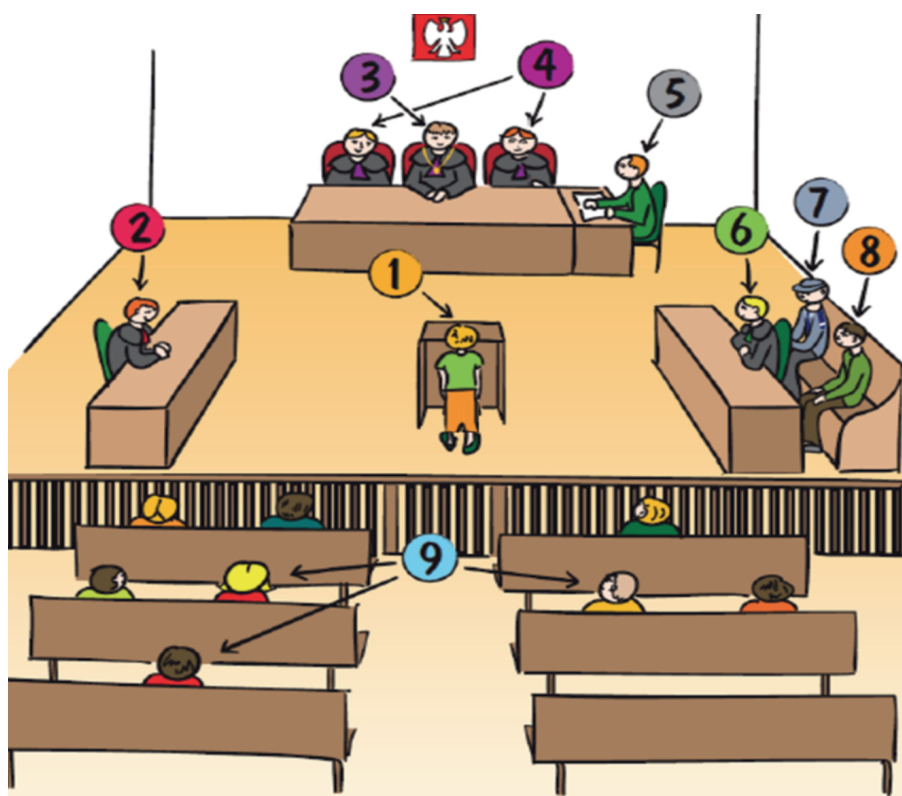
W postępowaniu sądowym przed rozpoczęciem zeznań masz obowiązek złożenia przyrzeczenia, chyba że sąd zdecyduje, że nie musisz tego robić, a strony się zgodzą.

Jeżeli zostałeś/zostałaś wezwany/wezwana do stawienia w charakterze świadka i nie możesz się stawić z powodu choroby lub innej niedającej się przezwyciężyć przeszkody, pamiętaj, żeby usprawiedliwić swoją nieobecność. Możesz zrobić to telefonicznie, faksem, mailem lub pisemnie. Ważne, aby ta informacja do sądu dotarła przed rozprawą, na którą zostałeś wezwany/a.

Na Twój wniosek złożony ustnie do protokołu lub na piśmie (w terminie 3 dni od dnia zakończenia czynności z Twoim udziałem) przysługuje Ci zwrot kosztów stawienia na wezwanie.

Kogo spotkasz na sali rozpraw

Każda sala rozpraw ułożona jest według tego samego schematu. Osoby biorące udział w rozprawie zajmują miejsca według ściśle określonych zasad. Pamiętaj, że jako składający zawiadomienie występujesz w roli świadka.

1. świadek	2. prokurator	3. sędzia	4. sędzia/ławnik	5. protokolant
6. obrońca oskarżonego	7. policjant	8. oskarżony	9. publiczność	

Ścieżka cywilna/rodzinna

Dziecko do uzyskania pełnoletności pozostaje pod władzą rodzicielską. Władza rodzicielska jest ogółem obowiązków i praw rodziców względem dziecka. Ma ona na celu zapewnienie dziecku należytej pieczy i strzeżenie jego interesów.

Władza rodzicielska obejmuje:

1

pieczę nad dzieckiem
(wychowywanie,
kierowanie)

2

reprezentację
dziecka

3

zarząd majątkiem
dziecka

Rodzice mają obowiązek wykonywać władzę rodzicielską tak, aby szanować dziecko i respektować jego prawa. W sytuacji gdy rodzice niewłaściwie wywiązują się ze swoich obowiązków opiekuńczo-wychowawczych a dobro dziecka jest zagrożone, sąd rodzinny powinien wydać odpowiednie zarządzenia zabezpieczające dziecko. Żeby sąd mógł podjąć działania, należy rozpocząć interwencję cywilną/rodziną.

Wniosek o wgląd w sytuację rodzinną dziecka należy przygotować w formie pisemnej i wysłać do sądu właściwego z uwagi na miejsce zamieszkania dziecka.

W wyniku postępowania sprawdzającego sąd może zlecić kuratorowi przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania dziecka.

Kurator przeprowadzający wywiad środowiskowy na zlecenie sądu może kontaktować się z instytucjami, które mają kontakt z dzieckiem, i uzyskiwać informacje na jego temat. Zebrane informacje kurator umieszcza w sprawozdaniu z wywiadu środowiskowego, które przesyła do sądu. Dzięki temu sąd może szerzej i dokładniej zapoznać się z sytuacją dziecka, a w konsekwencji wydać zarządzenia zabezpieczające interes dziecka i odpowiadające jego potrzebom.

Gdy dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy może wydać odpowiednie zarządzenia: zobowiązać rodziców do współpracy z asystentem rodziny, skierować rodziców na warsztaty umiejętności wychowawczych, skierować małoletniego do placówki wsparcia dziennego, skierować rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem, ustanowić nadzór kuratora, zarządzić umieszczenie małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej.

Zasady przygotowywania wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka powinien zawierać:

- wskazanie osoby/instytucji zawiadamiającej o zagrożeniu dobra dziecka wraz z adresem korespondencyjnym i numerem telefonu,
- wskazanie danych dziecka i jego rodziców oraz ich adresu zamieszkania,
- możliwie dokładny opis sytuacji, które zagrażają dobru dziecka,
- podanie ewentualnych świadków,
- datę i podpis osoby składającej wniosek.

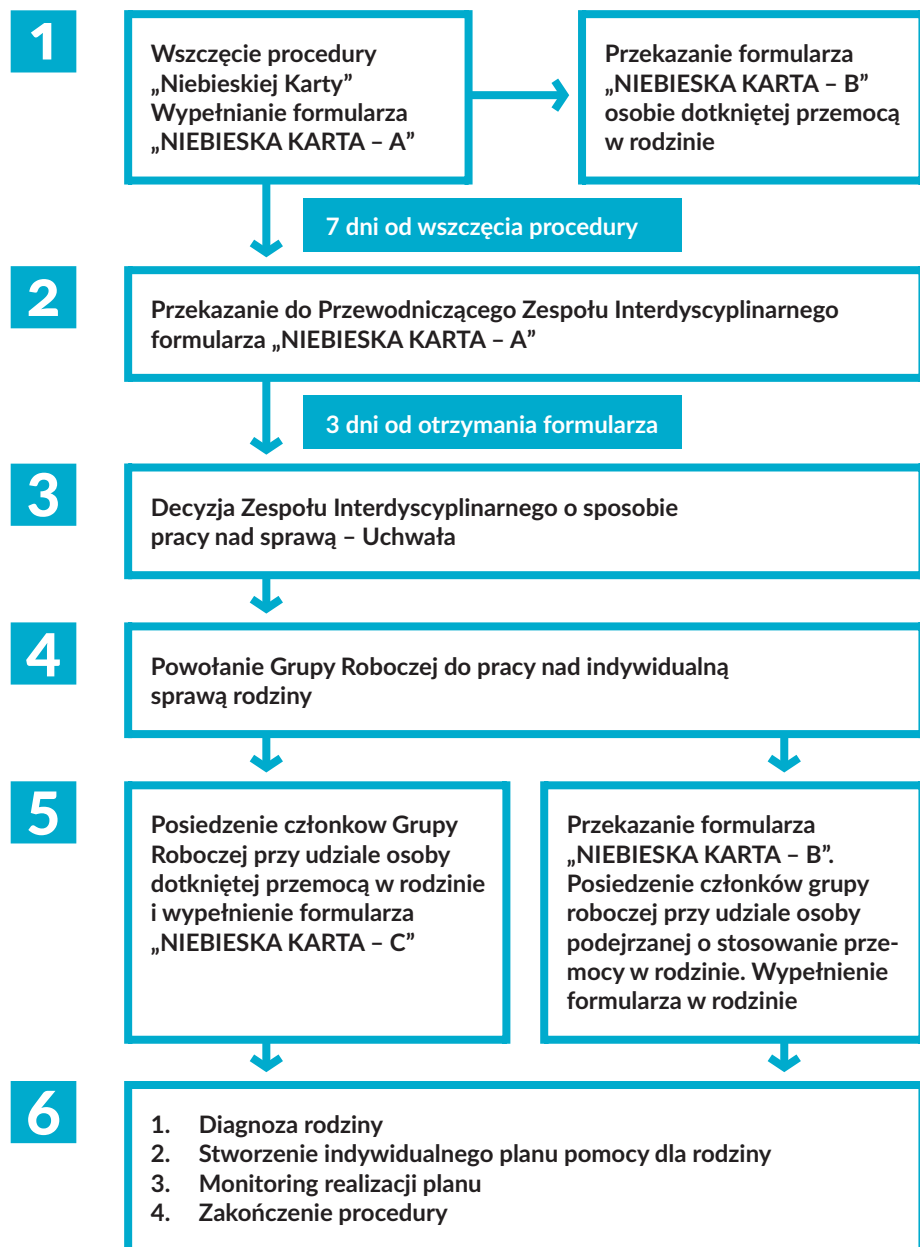
Często wybierając ten rodzaj interwencji jesteśmy w roli instytucji, która podejmuje działania na rzecz rodziny, wspierała tę rodzinę lub działała na rzecz dziecka. Zwykle interwencja do sądu rodzinnego podejmowana jest wtedy, kiedy wyczerpują się nam środki współpracy z rodziną lub rodzice nie podejmują działań na rzecz dziecka zgodnie z zaleceniami i wskazówkami. Sięgamy wtedy do stworzenia motywacji/presji zewnętrznej dla rodziców, czyli zobowiązania przez sąd rodziców do podjęcia określonych działań. Niezwykle ważne w kontekście środków, które może zastosować sąd, jest wskazanie, jakie działania podjęliśmy, ocenić ich skuteczność i zasugerować, jakie inne należałoby podjąć. Dla sądu rodzinnego profesjonalisci są źródłem rzetelnej wiedzy o rodzinie i dziecku, ważne jest aby dzielili się oni tą wiedzą z sądem w procesie interwencji.

Zapoznaj się z dołączonym wzorem wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka.

Wszczęcie procedury Niebieskiej Karty

W sytuacji uzasadnionego podejrzenia, że przemoc w rodzinie dotyczy dziecka, należy wszcząć procedurę Niebieskiej Karty. Rozpoczęcie procedury NK następuje poprzez wypełnienie formularza NK-A przez określone przepisami służby. Formularz ten może wypełnić: policjant, pracownik jednostki organizacyjnej OPS, pracownik ochrony zdrowia, pracownik oświaty oraz członek Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jeżeli jesteś przedstawicielem innego zawodu, to nie możesz sam/sama wszcząć procedury Niebieskiej Karty. Nie oznacza to jednak, że skorzystanie z tej procedury leży poza Twoim zasięgiem, wręcz przeciwnie. W sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka można skontaktować się z Ośrodkiem Pomocy Społecznej i wnieść o zbadanie sytuacji dziecka. Przedstawiciel OPS-u po otrzymaniu takiego zgłoszenia będzie mógł przeprowadzić wywiad środowiskowy i wypełnić formularz NK-A.

Procedura Niebieskiej Karty przebiega w następujący sposób:

04

PODSTAWY PRAWNE INTERWENCJI

Wszyscy profesjonaliści pracujący z dzieckiem powinni mieć świadomość, że podjęcie działania na rzecz dziecka w postaci interwencji prawnej jest działaniem uprawnionym, zasadnym, legalnym i prawnym.

Interwencja karna – obowiązek społeczny

Obowiązek społeczny (uregulowany w art. 304 KPK) ciąży na każdym obywatelu, ma charakter moralnej, etycznej powinności. Naruszenie tego przepisu nie jest obwarowane żadną sankcją karną. Każdy, kto dowie się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję. Ściganie z oskarżenia publicznego (z urzędu) oznacza, że organy posiadają uprawnienie do wszczęcia postępowania niezależnie od woli pokrzywdzonego.

Interwencja karna – obowiązek prawny

Obowiązek prawny jest wyjątkiem od zasady społecznego obowiązku zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw o popełnieniu czynu zabronionego. Został uregulowany w art. 240 kk.

W przypadku obowiązku prawnego niepowiadomienie odpowiednich organów o popełnionym przestępstwie staje się przestępstwem. Odpowiedzialność karną poniesie nie tylko ten, kto popełnił dany czyn, ale również ta osoba, która o tym wiedziała i nie poinformowała właściwych organów.

Prawnym obowiązkiem złożenia zawiadomienia objęte są następujące przestępstwa:

1

spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156 k.k.)

2

zgwałcenie: zbiorowe, osoby poniżej 15 r. ż., kazirodczne, ze szczególnym okrucieństwem (art. 197 §2, 4 k.k.)

3

wykorzystania bezradności lub niepoczytalności (art. 198 k.k.)

4

wykorzystywania seksualnego małoletniego poniżej lat 15 (art. 200 k.k.)

Interwencja cywilna/rodzinna

Podstawę interwencji cywilnej stanowi art. 572 KPC. Każdy, kto wie o zagrożeniu dobra dziecka, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

Interwencja na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Zgodnie z art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym policję lub prokuratora.

05

PAMIĘTAJ!

Podstawowym celem interwencji jest zatrzymanie krzywdzenia i zapewnienie bezpieczeństwa dziecku poprzez szybką i skuteczną reakcję. Przepisy prawa zawierają ramowe schematy postępowania interwencyjnego, jednak każda sytuacja jest inna. Podejmując interwencję, należy wziąć pod uwagę wyjątkowość każdego przypadku i konieczność dostosowania się do jego specyfiki.

W Twojej pracy mogą pojawiać się różnego rodzaju trudności związane z podjęciem interwencji. Pamiętaj, że możesz omówić przypadek ze współpracownikami, skorzystać z superwizji lub konsultacji prawnej. W Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę pracujemy z problemem krzywdzenia dzieci metodą interdyscyplinarną. W naszych Centrach Pomocy Dzieciom oferujemy bezpłatną pomoc dziecku pokrzywdzonemu przestępstwem oraz jego rodzinie: terapeutyczną, prawną, socjalną, medyczną, psychiatryczną. Podejmując działania na rzecz dziecka działamy wspólnie; omawiając każdy przypadek i dostosowując ofertę pomocy do sytuacji i potrzeb dziecka. To najlepsza forma pracy z problemem krzywdzenia dzieci zarówno dla naszych małoletnich beneficjentów, jak również dla nas, profesjonalistów.

Zachęcamy do takiej formy pracy zwłaszcza przy podejmowaniu interwencji
oraz do naszych oddziałów CPD

www.centrapomocydzieciom.fdds.pl

Informacje na temat prawnej ochrony dziecka
znajdziesz na stronie

www.wspd.fdds.pl

Jeśli potrzebujesz konsultacji w zakresie podjęcia interwencji, możesz skorzystać z konsultacji mailowych FDDS opiekun@fdds.pl lub prawnych konsultacji telefonicznych pod numerem **800 100 100**.

Szczegółowe informacje o funkcjonowaniu
konsultacji na stronie

www.800100100.pl

Jeśli chcesz poszerzyć swoją wiedzę na temat problemu krzywdzenia dzieci, zapraszamy na naszą platformę edukacyjną <https://edukacja.fdds.pl/>.

Znajdziesz tam nie tylko informacje merytoryczne, ale również materiały edukacyjne oraz scenariusze warsztatów i ofertę szkoleniową dotyczącą ochrony dziecka.

Wzór wniosku o wgląd w sytuację dziecka/rodziny

Warszawa, dnia

Sąd Rejonowy

w

Wydział Rodzinny i Nieletnich¹

L.Dz

Wnioskodawca: *Imię i nazwisko lub nazwa instytucji*

reprezentowana przez:

adres do korespondencji:

Uczestnicy postępowania:

(imiona i nazwiska rodziców)

ul.

.....

(adres zamieszkania)

rodzice małoletniego:

(imię i nazwisko dziecka, data urodzenia)

Wniosek o wgląd w sytuację dziecka

Niniejszym wnoszę o wgląd w sytuację małoletniego

.....

(imię i nazwisko dziecka, data urodzenia²)

i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

¹ Wniosek należy złożyć do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, nie zameldowania.

² Należy zawsze podać imię i nazwisko dziecka i adres jego pobytu. Tylko w takim wypadku sąd może skutecznie pomóc, m.in. poprzez wysłanie do rodziny kuratora na wywiad.

Uzasadnienie

Opis sytuacji zagrożenia dobra dziecka
.....

Mając powyższe fakty na uwadze można przypuszczać, że dobro małoletniego jest zagrożone a rodzice nie wykonują właściwie władzy rodzicielskiej. Dlatego wniosek o wgląd w sytuację rodzinną małoletniej i ewentualne wsparcie rodziców jest uzasadniony.

Pracownikiem prowadzącym terapię małoletniej jest

.....
(imię, nazwisko, telefon służbowy, adres placówki)

Wszelką korespondencję w sprawie proszę przysyłać na adres korespondencyjny, z powołaniem się na numer i liczbę dziennika pisma.

.....
podpis pracownika

.....
*podpis specjalisty ds. pomocy dzieciom
krzywdzonym/koordynatora*

Załączniki:

1. Uchwała zarządu uprawniająca do reprezentacji
2. Ew. inne dokumenty
3. Odpis pisma.

Wzór zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

Warszawa, dnia r.

Prokuratura Rejonowa

W¹

L.Dz

Zawiadamiający: *Imię i nazwisko lub nazwa instytucji*

reprezentowana przez:

adres do korespondencji:

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

Niniejszym składam zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wykorzystywania seksualnego małoletniego

.....
(*imię i nazwisko dziecka, data urodzenia*)

przez

.....
(*imię i nazwisko domniemanego sprawcy*)

Uzasadnienie

W trakcie wykonywania przez
(*imię i nazwisko pracownika*) czynności służbowych – prowadzenia terapii małoletniej (*imię i nazwisko*), dziecko ujawniło niepokojące treści dotyczące relacji z ojcem oraz zachowań o charakterze seksualnym ojca wobec niej².

¹ Zawiadomienie należy złożyć do Prokuratury Rejonowej właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.

² Opis sytuacji, która miała miejsce. Należy uzupełnić zgodnie z tym, co się wydarzyło (ważne jest, by zaznaczyć np.: kiedy i gdzie miało miejsce zdarzenie, kto mógł je widzieć/wiedzieć o nim, kto mógł popełnić przestępstwo).

Dalszy opis podejrzenia popełnienia przestępstwa
.....

Mając na uwadze powyższe informacje, a także dobro i bezpieczeństwo małoletniej
wnoszę o wszczęcie postępowania w tej sprawie.

Terapeutą prowadzącym terapię małoletniej jest
.....
(imię, nazwisko, telefon służbowy, adres placówki).

W przypadku konieczności przesłuchania psychologa
..... wnoszę o uprzednie zwolnienie go z tajemnicy zawodowej³.

Wszelką korespondencję w sprawie proszę przysyłać na adres korespondencyjny,
z powołaniem się na numer i liczbę dziennika pisma.

.....
podpis pracownika

.....
*podpis specjalisty ds. pomocy dzieciom
krzywdzonym/koordynatora*

Załączniki:

1. Uchwała zarządu uprawniająca do reprezentacji
2. Ew. inne dokumenty

³ Nie każdego pracownika klinicznego obowiązuje tajemnica zawodowa, w sprawie tego zapisu należy skonsultować się z działem prawnym.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

ul. Walecznych 59

03-926 Warszawa

tel. (22) 616 02 68

fdds@fdds.pl

www.fdds.pl

www.wspd.fdds.pl

KRS 0000 20 44 26